הלכות חלה

ילקוט יוסף

מתוך ילקוט יוסף, מאת הרב יצחק יוסף.
הטקסט נלקח מאתר «ילקוט יוסף חינם – האתר להפצת יהדות» (yalkut.info).
זכויות היוצרים על הטקסט שמורות לבעליהן. הקובץ נועד ללימוד בלבד ואינו למכירה.
geulaquiz.com

בדין יישוב ארץ ישראל

א אסור לרדת מארץ ישראל לחוץ לארץ אפילו כדי להצטרף להוריו הדרים בחוץ לארץ. אולם מותר לרדת לחוץ לארץ לקבל פני הוריו ולחזור לארץ ישראל, וכן לבקר בקברי הצדיקים הקבורים שם, אבל אין לצאת לחוץ לארץ לשם טיול בלבד, אפילו על מנת לחזור. [יחוה דעת ח״ג סי׳ סט עמוד רכא. וח״ה סימן נז. ושם אם מצות יישוב ארץ ישראל בזמן הזה מן התורה או מדרבנן, ובדין לצאת לחו״ל לצורך פרנסה ולימוד תורה].

ב מותר לעיתונאים לצאת למצרים לדווח על מגעי השלום עם הערבים, ואין בזה איסור משום יציאה למצרים. [יחוה דעת חלק ג׳ סימן פא עמוד ערה].

סימן שכב – הלכות חלה – חלת ארץ ישראל וחלת חו״ל

א נאמר בתורה והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה׳, ראשית עריסותיכם, חלה תרימו תרומה. ולפיכך מצות עשה להפריש חלה מן העיסה, וליתנה לכהן. [ובזמנינו שורפין את החלה, כאשר יבואר].[אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרכט]

ב יש אומרים שמצות חלה אינה מצוה חיובית על האדם, אלא הרי היא מצוה קיומית, שאם רוצה לאכול מעיסתו מצוה עליו להפריש חלה, ולתקן את עיסתו בהפרשת חלה. ויש אומרים שהיא מצוה חיובית על האדם. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרכט]

ג לא חייבה התורה להפריש חלה אלא בארץ ישראל בלבד, שנאמר, והיה באכלכם מלחם הארץ. [ראה להלן סעיף ו׳]. וגם בארץ ישראל אין החיוב מן התורה אלא בזמן שכל ישראל שם, שנאמר בבואכם בביאת כולכם, ולא ביאת מקצתכם. לפיכך חלה בזמן הזה בארץ ישראל [שאין רוב היהודים נמצאים בארץ ישראל], אינה אלא מדרבנן, ובכל ספק בזמן הזה אזלינן לקולא. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרל]

ד אפילו לאחר ההפרשה וקריאת שם, אין החלה אלא מדרבנן. וגם בזה במקום ספק אמרינן ספק דרבנן לקולא. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרלא]

ה יש מי שאומר שאשה שנסתפקה אם הפרישה חלה או לא, יש לילך בזה להקל, ככל ספק דרבנן דנקטינן לקולא, ואף שהעיסה בחזקת איסור, וגם חשיבא כדבר שיש לו מתירין, שיכול להתירה על ידי הפרשה [בלי ברכה], אפילו הכי אזלינן בזה להקל. וטוב להחמיר ולהפריש בלא ברכה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרלא]

ו מפרישין חלה בחוץ לארץ [בכל הארצות] מדברי סופרים, כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל. ומברכים על הפרשת חלה כמו שמברכים בארץ ישראל. [אוצר דינים שם עמוד תרלג]

ז מה שנאמר בתורה ראשית עריסותיכם, מדין תורה אין לזה שיעור, ואפילו אם הפריש כל שהוא, פטר את העיסה. רק שלא יעשה כל עיסתו חלה, אלא ישייר ממנה מעט. אבל מדברי סופרים מפרישין כמות של חלק אחד מעשרים וארבעה בעיסה. ומאפייה העושה למכור מפרישין חלה בכמות של חלק אחד מארבעים ושמונה בעיסה. ואולם בזמן הזה שהחלה אסורה באכילה לכהנים מפני הטומאה, והחלה בלאו הכי נשרפת, נוטלים חלה כל שהוא, ואין צריך להחמיר ליטול אחד ממ״ח בעיסה. וכן כיום אין מפרישין ב׳ חלות, אלא די בחלה אחת שאותה שורפין באש. [ונכון להחמיר להפריש פעם אחת בשנה שיעור חלה אחד מכ״ד כדעת האר״י ז״ל. בן איש חי]. ויש מהאשכנזים שנוהגים להפריש שיעור כזית. [אוצר דינים לאשה ולבת מהדורה שניה, שנת תשס״ה עמ׳ תרלג]

ח אחר ההפרשה שורפין את החלה באש, ולכתחלה אין לזרוק את החלה לאשפה ולזלזל בקדושת חלה. [ראה להלן סימן שכח סעיף ד׳]. ויש אומרים שלא ישרפו את החלה עם היסק התנור, אלא ישרפו החלה בפני עצמה, כדי שלא ליהנות ממנה. ולכן נוהגים להשליך את החלה לתנור קודם שאופים בה. ויש מתירין, ונוהגים להקל בזה. [אוצר דינים שם עמוד תרלו]

ט אולם אם אי אפשר לשרוף את החלה שהפרישו, מכל סיבה שהיא, יש לעטוף אותה בנייר היטב, ולזורקה לאשפה. וכן לאחר ששרף את החלה מותר לו לזורקה לאשפה, כיון שכבר נעשתה מצוותה, ואין בזה משום זלזול במצוה. [אוצר דינים לאשה תשס״ה עמוד תרלו]

י אשה שהפרישה חלה ולא הספיקה לשורפה, והחלה נאבדה, או שתינוק או עוף אכלה, אינה צריכה להפריש חלה אחרת, שכבר נתקיימה המצוה והעיסה נפטרה בעצם ההפרשה. [אוצר דינים לאשה ולבת מהדורת תשס״ה, עמוד תרלז]

יא מותר לשרוף בלילה את החלה הניטלת מן העיסה, שבזמן הזה היא חלה טמאה, ודינה כתרומה טמאה, שמותר לשרוף החלה בלילה, ואין צורך להדר לשורפה ביום דוקא. ואין דינה כדין קדשים שאין שריפתם נוהגת בלילה אלא ביום. [יבי״א ח״י חיו״ד סי׳ מה עמו׳ רצד].

סימן שכג – אם חלה נאכלת, ודין תערובת חלה

א בזמן שהיו דיני טומאה וטהרה, והיו הכהנים טהורים, היו נותנים להם לאכול את החלה, והיו אוכלים אותה בטהרה, בין זכרים ובין נקבות. אך כיום שאין נוהגים דיני טומאה וטהרה, וכולנו טמאי מתים, אסור לכהנים לאכול את החלה שהופרשה. וגם החלה שהפרישו אותה מן העיסה, היא טמאה,

עקב המגע הידני של העוסקים בעיסה, והם עצמם הרי הם טמאי מתים. ולכן החלה בימינו אינה ניתנת לכהנים, אלא שורפים אותה. [אוצר דינים לאשה ולבת מהדורת תשס״ה, עמוד תרלז]

ב חלה שהופרשה מהעיסה, ונתערבה שוב בעיסה קודם שהספיקו לשורפה, אם יש בעיסה אחד ומאה כנגד החלה, הרי היא מתבטלת והעיסה מותרת באכילה וחוזר להפריש שוב. ואם אין בעיסה שיעור ק״א כדי לבטלה, ילך לחכם ויתיר לו את נדר ההפרשה. ואע״פ שבשעת ההפרשה בירך, והרי החכם עוקר את הנדר מעיקרו, אפילו הכי אין בזה חשש ברכה לבטלה. אולם כשחוזר להפריש חלה אחרת, אין צריך לחזור ולברך. ואין חילוק בין אם נתערבה באותה עיסה, לבין אם נתערבה בעיסה אחרת.[שם עמוד תרלח]

ג אם הפרישו חלה בערב שבת, והחלה שהפרישו אותה נפלה לתבשיל בשבת, מותר לחכם להפר את הנדר בשבת, דהוי כנדרים שמפירים אותם לצורך השבת. [שם עמוד תרמ]

סימן שכד – שיעור חיוב חלה ומינים המצטרפים – ודין פת פטור שנתערבה בחיוב

א נאמר בתורה: ״באכלכם מלחם הארץ״, ואין קרוי לחם אלא הנעשה מחמשת מיני דגן שהם: חטים ושעורים, כוסמין [אין זו הכוסמת המצויה הקרויה כיום כוסמת], שבולת שועל, ושיפון. ולפיכך אין חיוב להפריש חלה אלא בעיסה העשויה מקמח של אחד מחמשת מיני דגן הנ״ל. [אוצר דינים לאשה ולבת מהדורת תשס״ה עמוד תרמ]

ב עיסה שנילושה מקמח אורז, דוחן, וכל מיני קטניות, אינה חייבת בחלה, אפילו אם אפו אותה בתנור. וכן עיסה העשויה מכל מיני קטניות, פטורה מהפרשת חלה. [עמ׳ תרמא]

ג עיסה שהיא מעורבת מקמח חטה וקמח אורז, אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה אף על פי שרובה קמח אורז, כל שהיא בדרך אפייה. ואפילו אם אין שיעור חלה בקמח החיטים. אבל אם עירב שאר מיני קטניות שנילושו עם קמח חטה, אף שטעם החטה ניכר, מכל מקום אם אין רוב קמח חטה, אין העיסה חייבת בחלה. [אוצר דינים עמוד תרמא]

ד חמשת מיני תבואה מצטרפין לחייב בחלה, דהיינו עיסה שיש בה תערובת מקמח של מיני דגן שונים, ואין בקמח שיעור המחייב להפריש חלה רק בצירוף שאר המינים, כל המינים מצטרפים להשלמת שיעור חלה וחייבת בהפרשת חלה. במה דברים אמורים כשעירבן קמח, אבל אם לש כל אחד לבדו ואין בו כשיעור, ומדבקו למין אחר, אין מצטרפין אלא באופנים מסויימים. ואם עירב את כל העיסות עד שנעשו לעיסה אחת, חייבת בחלה בלא ברכה. ולכן אם עשה עיסה מחיטים, ועוד עיסה משעורים, ובכל עיסה אין שיעור החייב בחלה, ועירב את העיסות עד שנעשו גוף אחד של בצק, יפריש חלה בלי ברכה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרמא]

שיעור חיוב הפרשת חלה

ו שיעור הקמח של העיסה שחייבת ״בהפרשת חלה בברכה״ הוא חמש מאות ועשרים דרהם, כמו שכתבו הרמב״ם ומרן השלחן ערוך. ושיעור הדרהם שלשה גרם, נמצא ששיעור הקמח של העיסה שחייבת ״בהפרשת חלה בברכה״ הוא אלף וחמש מאות וששים גרם. [1560 גרם], פחות מכן פטורה מן החלה. וממדת חסידות טוב להפריש חלה בלי ברכה משיעור קילו וחצי או קילו ומאתים, [דשמא הקמחים של ימינו קלים יותר]. [אוצר דינים לאשה ולבת מהד׳ תשס״ה עמ׳ תרסב. הליכות עולם ח״ה עמ׳ רנג, יחוה דעת ח״ד סי׳ נח].

ז אסור לעשות עיסתו פחות מכשיעור כדי להפקיע מעצמו חיוב חלה. ודוקא במתכוין להפקיע עצמו מהחיוב, אבל אם אין לו אלא עיסה קטנה, או שלש עיסה קטנה בערב פסח כדי שלא תחמיץ, אין בזה איסור שמפקיע עצמו מהמצוה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרמה. ועיין ביבי״א ח״י בהערות לרב פעלים חיו״ד סי׳ ה דף שיג: בענין הפקעת עצמו ממצוה של תורה, אם יש בזה איסור].

סימן שכה-ו – דין ב׳ עיסות שאין בהם שיעור

א אם לשו עיסה ואין בה כדי שיעור חיוב חלה, ואחר כך לשו עוד עיסה וגם בה אין שיעור המחייב הפרשת חלה, והבעלים מקפידים שהעיסות לא יתערבו זו בזו, [וכגון בשני סוגי בצקים שהאחד מלוח והשני מתוק, או בשתי עיסות השייכות לשתי נשים], אין העיסות מצטרפות, ופטור מהפרשת חלה. אבל אם אין בעלי העיסה מקפידים בזה, והעיסות נוגעות זו בזו עד שנדבקות מעט [בשיעור שכאשר יפרידו אותן תולשות בצק אחת מהשניה]מצטרפות, באופן שהן עיסות ממין הראוי לצרף כמבואר לעיל. ואם אין העיסות נדבקות זו בזו אין נגיעה לבד מחייבת בחלה. [אוצר דינים לאשה ולבת מהדורת תשס״ה עמוד תרמו]

ב אם לשו עיסות קטנות שאין בכל אחת שיעור חלה, או שלשו עיסה שיעור חלה ולא הפרישו חלה בעודה עיסה, ועברו ואפו קודם הפרשת חלה, אם נתן את הלחמים בתוך סל, הסל מצרפן לחיוב חלה. והוא שלא יצא ככר שלם, או עוגה שלימה מחוץ לדופני הסל. אבל אם נתן את הלחמים אחר

האפייה על גבי קרקע, או על גבי מגש שאין לו דפנות, או טבלא שאין לה לבזבז [שוליים גבוהים קצת] מסביב, ואין בכל לחם בפני עצמו שיעור חלה, אינן מצטרפים. ואם לאחר שהוציא את הפת מהתנור הניח את הפת על לוח או על הקרקע, או בכל דבר שאין לו תוך, ולאחר מכן הניח אותו בסל, עם כל זה הסל מצרפן, ואין צורך ליתן הפת מהתנור לסל באופן ישיר. [יביע אומר חלק י' חיו"ד סימן נח דף שפא טור א. ושם דחה סברת החינוך שאם כאשר הוציא הפת מן התנור הניח על קרקע, ורק אחר כך נתנה לתוך סל פטורה מחלה, שמדברי הרמב"ם הרא"ש והשלחן ערוך מבואר לא כן, וכיון שהעידו שכן המנהג, אין לחוש לספק ברכות]. ובמקום שהסל מצרפן אין צריך שהפת יגעו זו בזו. ויש שהחמירו שגם בסל צריך שהעיסות יגעו זו בזו. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרמו]

ג אם יש בכל עיסה כשיעור ורוצה להפריש מזו על זו, בזה אין צריך לא צירוף כלי ולא נגיעה, אלא כיון ששתיהן לפניו מפרישין מזו על זו. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרמח]

ד גם אם שתי העיסות עשויות מב' טעמים שונים, וכגון עיסה אחת מלוחה והשניה מתוקה, ומקפיד עליהם שלא יתערבו זו בזו, מכל מקום כל שיש בכל עיסה שיעור המחייב להפריש חלה, הרי הוא מפריש מאחת על חבירתה, ואפילו אינן נוגעות זו בזו, ובתנאי שהן מן המוקף. וטוב שיקרב את העיסות שיגעו זו בזו, או שיצרפן על ידי סל. [אוצר דינים לאשה ולבת מהדורת תשס"ה עמוד תרמח]

ה אם כיסה את העיסות או את ככרות הלחם [שאין בכל אחת שיעור הפרשת חלה] במפה, הרי זה מועיל לצרפן לשיעור חלה. ויש אומרים שיש לכסות את העיסות או הלחמים גם מלמטה במפה, והעיקר כדעה ראשונה, אך במקום שאפשר בנקל להחמיר ולהניח מפה גם מלמטה, טוב ונכון לנהוג כן. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרמח]

ו האופים לחמים או עוגות ומניחים אותם בפריזר, ואופים אותם בתבניות נפרדות, ובכל תבנית אין שיעור של חיוב חלה, יש אומרים שאין המקרר מצרף אותם לשיעור חיוב חלה, [ובפרט בעוגות שיש ספק אם חייבות בחלה או לא]. וכן אם הניחו את הלחמים בתבנית בתוך תנור שבזמנינו, או בתוך ארונות סגורים, יש אומרים שאינן מצטרפים לשיעור חלה על ידי התנור או הארון. ויש חולקים. ולכן כשבא להפריש מהם חלה יצרף את העוגות על ידי סל או מפה, ויפריש מהם חלה לכולי עלמא. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרמט]

ז מאפיה שאופים בה עוגות מעיסות שיש בהם פחות משיעור חלה, ואינם מפרישין מהם חלה, ואחר כך מניחים את העוגות כשהם גלויים בתוך מכונית, אינם מצטרפים לחייבם בחלה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרמט]

ח וכן המאחסן עוגות בתא הקפאה אחד, אם כל אחת מפרוסות העוגה בתוך שקית נפרדת יש אומרים שאין הן מצטרפות לשיעור להתחייב בחלה, ולכן ינהג כבסעיף ו'. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרנ]

ט שתי עיסות ממין אחד, ואחת מהן נילושה מקמח של שנה זו והשניה מקמח של השנה שעברה, ואין בכל אחת מהן כשיעור חלה, אינן מצטרפות יחד להתחייב בחלה. ואפילו אם יש בכל עיסה שיעור המחייב להפריש חלה, אין מפרישין מעיסה זו על עיסה זו, שאין תורמים מן החדש על הישן ולהיפך. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרנ]

סימן שכו – עירוב עיסות

א כבר נתבאר דשתי עיסות ממין אחד שאין בכל אחת מהן כשיעור חלה, והם של ב' אנשים שאינם שותפים, אינן מצטרפות לחיוב חלה אפילו אם נוגעות אחת בשניה, כיון שסתם בני אדם מקפידים שלא יתערבו עיסותיהם. ואם ידוע שאינם מקפידים על עירוב העיסות, הרי אלו מצטרפות. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרנא]

ב מה שנהגו הנשים בזמנינו ללוש עיסה גדולה בערב שבת, ומפרישין ממנה חלה, אף על פי שאחר כך מחלקים את העיסה לחתיכות קטנות כדי לעשות כמה לחמים עבור "לחם משנה", יש להם על מה לסמוך, ויכולים שפיר לברך על הפרשת החלה ואין בזה חשש.[שם]

ג עיסה שיש בה שיעור כדי הפרשת חלה, וברצון האשה לחלק את העיסה בעודה בצק ולעשות חלק אחד בבצק מתוק, וחלק שני לעשותו עם תבלינים חריפים, עיסה זו פטורה מהפרשת חלה, דעיסה העשויה ליחלק לטעמים שונים פטורה מחלה. ומכל מקום נכון לחוש לדעת ר"ת ולהפריש חלה כל שהוא בלי ברכה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרנב]

הפרשת חלה ממצה

א אין לשין לפסח עיסה גדולה משיעור חלה, שהיא מ"ג ביצים וחומש ביצה בינונית, תק"כ דרהם, שהוא 1.560 גרם, ואפילו במקום שיש הרבה עוזרים ומסייעים, אין להקל בזה, וכמו שאמרו בפסחים(מח.), "קבא מלוגנאה לפיסחא, וכן לחלה" [והיינו כשיעור תק"כ דרהם]. ולכן כאשר שני בני אדם לשו עיסה כל אחד מחצית המדה הנז', יקרבו את העיסות יחד בשעת הפרשת החלה, באופן שישקו זו בזו, וביחד יהיה שיעור בקמח של 1.560 גרם. ואם אי אפשר להפריש חלה בעודה עיסה מפני המהירות, יפרישו החלה אחר האפייה מיד, באופן שיתן כל המצות בסל אחד, והסל מצרפן לחלה. וזוהי הדרך היותר נכונה, אם חושש שמא העיסה תחמין. או שיתן את כל המצות במפה ויכסה המפה עליהם. ויש להקפיד כשיצרפם בכלי, שלא יצא אף אחד מהמצות למעלה מדופנות הכלי. ואם בשעת הלישה היה בעיסה שיעור

הפרשת חלה, ובא להפריש חלה, אין צריך צירוף סל, אלא כל שהמצות נמצאות לפניו מן המוקף, מפריש מהם חלה. [ויש אומרים שבתנורים גדולים שלנו יש להקל ללוש עיסה יותר מכשיעור, וכן במאפיות גדולות, שהרי יש מקום בתנור גם לעיסה גדולה. ובכל מקום היכא דאפשר יש ליזהר לכתחלה ללוש עיסה פחות מכשיעור, וכנזכר, וכן המנהג ללוש כל עיסה כק"נ אחד. ובדיעבד אם לש יותר משיעור זה פותר]. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרנב]

ב לכתחלה גם באפיית מצות מן הראוי לכתחלה להפריש חלה מהעיסה עצמה, [באופן הנ"ל], ולא ימתינו עד אחר האפייה, שהרי נאמר בתורה "ראשית עריסותיכם" והיינו בשעה שהיא עיסה. אך אם אי אפשר להפריש חלה בעודה עיסה מחשש חימוץ, כבר נתבאר לעיל שיפריש חלה אחר האפייה. [שם עמוד תרנה]

ג כשאופים מצות לפסח, ואחר האפייה נותנים את המצות על לוח כדי לצננם, טוב שקצת מן המצות שיש בהם שיעור חלה יתנם תיכף בעת הוצאתם מהתנור לתוך סל, ושוב יניח את כל המצות אצלם ויכסה את כולם תחת מפה ויברך ברכת החלה על החיוב, ויכוין לפטור השאר. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרנו]

ד אם אפו מצות ובכל עיסה לא היה שיעור חלה, והניחם בתוך תיבה גדולה המחזקת יותר מארבעים סאה, יש אומרים שהכל מצטרף לשיעור חלה. ויש אומרים דיותר מארבעים סאה אינו בגדר כלי ואינו מצרף. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרנו]

ה אם אפו מצה מעיסה שהיה בה כשיעור חלה, ושכחו להפריש חלה בעודה עיסה, יפרישו לאחר האפייה, ובזה אין צורך בצירוף סל, וכן אין צורך שהמצות יגעו אחת בשניה, בין שהן מונחות בסל ובין שהן מונחות בבית, כי הבית מצרפן, ודוקא שהמצות מונחות בלי כלים, אבל אם המצות מונחות בכלים, כגון בתיבות וקופסאות, צריך לקרב את הכלים זה לזה כשהם פתוחים והמצות נראות מלמעלה. [שם עמוד תרנז]

ו אם כבר ארזו את המצות בנייר וסגרו הנייר, ובכל חבילה אין שיעור חלה, וקשה לפתוח את כל החבילות כדי להפריש חלה, אפשר להפריש חלה כשהמצות נמצאות בסל גדול, כשהחבילות נוגעות זו בזו, שהסל מצרפן. ועל כל פנים טוב לפתוח את כל החבילות למעלה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרנז]

ז אם נתן את המצות אחר הרדייה מן התנור על גבי טבלא שאין לה שפה, אין המצות מצטרפות בזה כדי להפריש חלה. אך אם אחר כך חזר ונתנם לתוך סל לצרפם, חייב להפריש חלה בברכה. ואם המצות נתונות בחבילות של קרטון או נייר, ובכל חבילה בפני עצמה אין שיעור חלה [1560 גרם], ונתנו אותם בסל גדול, והחבילות נוגעות זו בזו, כבר נתבאר לעיל שהסל מצרפם, ועל כל פנים טוב לפתוח את כל החבילות למעלה.[שם]

ח יש נוהגים שכל מי שקונה מצות מפריש חלה בביתו, והנכון הוא שהקונה יכוין בפירוש שלא לפטור בחלה אלא רק את מה שלפניו. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרסא]

ט כשמפרישים חלה מן המצות, יש אומרים שמצוה להפריש חלה ממצה יפה ואפויה היטב. אך לדינא נראה שאין צריך להפריש בדוקא מן היפה, ואם יש לו מצה שלא נאפתה היטב, יכול להפריש ממנה. אולם אין להפריש ממצה שרופה לגמרי שאינה נאכלת לרוב בני אדם, כיון שהיא לא נקראת פת ולא מתחייבת בחלה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרסא]

י מי ששכח להפריש חלה ממצות שמורות שלו מערב פסח, ונזכר בליל פסח, אם הוא בחוץ לארץ אוכל והולך ואחר החג מפריש. ואם הוא בארץ ישראל, יקח מצות משכנו, או שיקח מצה שמורה של מכונה. וכן הדין גבי כזית לחם בליל א' דסוכות. אולם אם אין לו שום אפשרות לקחת מצות מאחרים, ואין לו מצות שמורות של מכונה, יש אומרים שמותר להפריש חלה בליל יום טוב, כדי לקיים מצות אכילת מצה בליל פסח. [דבלאו הכי יש מתירים להפריש חלה ביום טוב שלא חל בשבת כשאין לו לחם אחר לאכול]. ויש אומרים שיתן מצה אחת לצורכו של קטן בן י"ב שנה, ואותו קטן יפריש בשביל עצמו וגם עבור שאר כל המצות. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרסב]

יא אשה שהדליקה נרות וקיבלה עליה שבת [ולדעת מרן הש"ע היינו שקיבלה עליה את השבת בפירוש, שהרי לדעתו אין קבלת שבת תלויה בהדלקת הנרות], ושוב נזכרה ששכחה להפריש חלה, או לעשר פירות וירקות, ולהתפלל מנחה של ערב שבת, וטרם שקעה השמש, רשאית להפריש חלה ולעשר פירות וירקות, ולהתפלל מנחה של ערב שבת, [אוצר דינים שם עמוד תרסג]

יב מי שאפה מצות גם לאחרים, ובליל פסח אחר צאת הכוכבים נזכר ששכח להפריש מכל המצות חלה, ואין לו שום אפשרות להודיע לכל אלה שקנו אצלו מצות שלא לאכול ממצות אלו אחר שלא הפרישו מהם חלה, וגם בעת שקנו את המצות סמכו עליו לכל עניני הכשרות של המצות, יש להתיר לו בדיעבד להפריש חלה ביום טוב על כל המצות שאפה, דאף שאין כל המצות מצויות אצלו ונמצא מפריש שלא מן המוקף, בדיעבד יש להקל בזה, כדי להצילם מאכילת מצת מצוה שלא הופרש ממנה חלה. [אוצר דינים עמוד תרסג]

יג אף על פי שבשאר ימות השנה מצות הפרשת החלה מוטלת בעיקר על האשה, מכל מקום הפרשת חלה ממצות לפסח נהגו שהבעל הוא המפריש חלה ולא האשה, כיון שיש בזה פרטי דינים, ובפרט כשמפריש אחר האפייה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרסה]

סימן שכז – מתי חל חיוב הפרשת חלה על העיסה

א המפריש חלתו קמח אינה חלה, וחייב לחזור ולהפריש. ודוקא באומר שיחול עליה שם חלה בעודו קמח, אבל המפריש קמח ואומר כשתיעשה עיסה יחול עליה שם חלה, דבריו קיימים. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרסו]

ב לכתחלה טוב להמתין מלהפריש חלה עד לאחר גמר הלישה, כשהעיסה תיעשה גוף אחד, ולא יפריש קודם. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרסו]

ג לכתחלה יש להפריש את החלה לאחר גמר הלישה קודם האפייה, אולם אם שכחו ולא הפרישו חלה מהעיסה וכבר אפו את הלחם, מפרישין מן הפת לאחר האפייה, שנאמר, באכלכם מ״לחם״ הארץ. ויכניס את כל הלחמים לתוך סל, או כלי עם דפנות מעל לגובה המוכנס לתוכו, או יכסם במפה, ויפריש עם ברכה. ואם בשעת הלישה היה בעיסה שיעור הפרשת חלה, אין צריך צירוף סל.[כמבואר לעיל עמוד תתטו סעיף ב׳].

ד משגיח כשרות העובד במאפייה, ומפריש חלה, יכול גם לברך על הפרשת החלה, שבודאי בעל הבית נותן לו רשות לכך. ואם המשגיח יוצא ונכנס בתדירות, ואי אפשר שיהיה שם בכל לישה ואפייה, יצוה לפועלים [יהודים] להפריש מכל עיסה ועיסה ולהניח בצד, וכשיחזור יקח כל מה שהפרישו וישרוף. ויש שיעצו שהמשגיח יפריש חלה מהעיסה הראשונה שלשו בבוקר, [כשיעור חיוב הפרשת חלה], ויאמר הרי זו חלה על העיסה ועל השאור ועל הקמח שנשתייר, ולכשתעשה כולה עיסה אחת תתקדש זו שבידי לשם חלה. או שמתנה שתחול החלה אף על הקמח שיתערב אחר כך בשעת עריכה. וצריך ליזהר שלא לשרוף החלה עד אחר כל העריכה. [ויש שיעצו שהמשגיח יאמר בכל הפרשת חלה: הריני מפריש חלה זו על כל מה שיש כאן, ועל כל מה שכבר נילוש ונאפה אצל זה הנחתום, ולא הפרישו ממנו חלה, בין על מה שעדיין בעין, בכל מקום שהוא, בין על כל מה שכבר נאכל]. [שם]

ה משגיח כשרות העובד בהשגחה במאפיית לחם, ומפריש חלה מכמה עיסות, לכתחלה לא יפסיק בדיבור שאינו מצורך הענין, כדי שברכתו תחול על כל ההפרשות שעושה, ואם סח בדברים בטלים שלא לצורך ההפרשה, בין ההפרשות, משום ספק ברכות אינו חוזר לברך. אולם אם עשה הפסק גדול, וכגון שסיים את משמרת הבוקר, ושב לביתו, ושוב בא אחר הצהרים להמשיך בעבודתו, צריך לחזור ולברך על ההפרשה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמ׳ תרסז]

סימן שכח – דין ברכת החלה ומי ראוי להפרישה

א יש נשים שנוהגות לתת כמה פרוטות לצדקה קודם הפרשת חלה, וקודם הדלקת הנר בערב שבת, וקודם טבילת מצוה, וסימנם חנ״ה, חלה נדה הדלקת הנר. [שם תרסט]

ב לפני שמפרישים חלה מברכים: ״ברוך אתה ה׳ אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להפריש חלה תרומה״. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרסט]

ג אף על פי שברכות המצות מברכים מעומד, אפשר לברך ברכת החלה בין מיושב בין מעומד, מפני שהחלה באה להכשיר למאכל, ודמי לשחיטה. [אוצר דינים עמוד תרעג]

ד מי שאינו לבוש בבגדים כל גופו, אין לו לברך ולהפריש חלה, אף על פי שהוא יושב. אבל אשה מותרת, והוא שיהיו פניה של מטה טוחות בקרקע. [אוצר דינים לאשה עמוד תרעג]

ה הנמצא במקום מטונף שיש בו ריח רע, וכגון בבית האסורים וכדומה, ולש שם עיסה, ואין לו אפשרות לצאת למקום אחר, אין לו לברך על הפרשת החלה, שאין מברכים במקום מטונף. אולם רשאי לקיים את מצות ההפרשה, ולהפריש חלה על ידי שיקח משהו מהעיסה, ויאמר הרי זו חלה, אך לא יברך. [ואין הברכה מעכבת את ההפרשה]. [אוצר דינים עמ׳ תרעג]

ו מיד לאחר הברכה נוטלים כמות של כל שהוא מהעיסה, ומפרישה, ומנהגינו לומר: ״הרי זו חלה״. ומכל מקום אם הפריש חלה ולא קרא לה שם, הפרשתו מועילה. ובפרט היכא שבירך, דהברכה הויא כמו קריאת שם. וגם אם לא בירך מהני במחשבה. [שם עמ׳ תרעה]

ז לאחר ההפרשה נוטלים את החלק המופרש, ושורפים אותו באש, או על הגאז. ויש לפרסם הדבר שגם כיום לכתחלה מצוה לשרוף את החלה, ולא להסתפק בעטיפתה בנייר וזריקתה לפח אשפה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרעו]

ח כבר ביארנו לעיל [סימן שכב סעיף ח׳] שלכתחלה טוב ליזהר שלא ליהנות מהשריפה בעקיפין, כגון להניח החלה תחת קדרה שהאש תחתיה דולקת, שהרי מוסיף אש לתבשיל שיתבשל מהר יותר. אולם עכשיו אין הכל נזהרין בזה, דלפי גודל התנור וגודל ההיסק של התנור לא חשיב הנאה כלל. ואם אין אפשרות לשרוף החלה, יש לכורכה בנייר ולהניחה באשפה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרעז]

ט יש נוהגים שלאחר הפרשת החלה אומרים פרק כ״ה בתהלים, לדוד אליך ה׳ נפשי אשא, ופרק ל״ד בתהלים, לדוד בשנותו. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרעח]

י יש נוהגים ללוש עיסה בערב שבת כדי שיעור חלה, לעשות לחמים לבצוע עליהם בשבת, [ולקיים מצות הפרשת חלה], והוא מכבוד שבת ויום טוב. ואמנם בזמן הזה שיש חלות המיוחדות לשבת, רבים אין מקפידים לאפות פת בכל ערב שבת, ומכל מקום אם יש אפשרות לאפות פת בכל ערב שבת, כדי לקיים מצות חלה, טוב ונכון לנהוג כן גם בזמן הזה. [אוצר

דינים לאשה עמוד תרעח]

יא מצות הפרשת חלה היא חיוב על בעל העיסה האופה, הן אם הוא האיש והן אם היא אשה. אלא כיון שהאשה מצויה יותר בבית, ועליה מוטלת מלאכת האפייה לבעלה, לפיכך לכתחלה הטילו מצוה זו על האשה והיא קודמת לבעלה לקיום מצוה זו, ועוד, מפני שאיבדה חלתו של עולם. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרעט]

יב גם אשה שאינה נוהגת לאפות פת בכל ערב שבת, תשתדל אחת בשנה לקיים מצות הפרשת חלה. ולכל הפחות בעשרת ימי תשובה, כדי להרבות זכויות בימים אלה. [שם תרפא]

יג אף על פי שאמרו שמצות חלה לכתחלה מוטלת על האשה, מכל מקום נכון שגם האיש ישתדל לפחות פעם אחת להפריש חלה בעצמו, ודבר בעתו מה טוב להפריש חלה בעשרת ימי תשובה, להוסיף זכות על זכויותיו קודם יום הכפורים. [אוצר דינים לאשה עמוד תרפא]

יד יש מי שאומר שאם קדם הבעל וחטף מאשתו מצות הפרשת חלה, ובירך והפריש את החלה, מחוייב לשלם לאשתו כדין החוטף מצוה מחבירו. ויש חולקים. וכן עיקר. [שם תרפא]

טו אין מפרישין חלה בלי רשות בעל העיסה. אבל האשה אינה צריכה לבקש רשות בעלה להפריש עיסה, אחר שהיא קודמת לו במצוה זו. והאשה יכולה למנות שליח להפריש חלה, שיש לה דין בעלים על העיסה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרפב, ותרפו]

טז אם הבעלים מינו שליח להפריש חלה במקומם, מועיל בזה שליחות, אבל אין ממנים חרש שוטה וקטן וגוי לשליחות זו. ומכל מקום מצוה בו יותר מבשלוחו, ולכן היכא דאפשר טוב שהאשה תפריש חלה ולא תמנה את המשרתת שלה [הישראלית] להפריש חלה במקומה. [אוצר דינים מהדורת תשס"ה, עמוד תרפב]

יז יש אומרים שאם בעל העיסה מתעכב ויש חשש שהעיסה תתקלקל, מותר ליטול חלה בלי רשות בעל העיסה, דזכין לאדם שלא בפניו. וכן משרתת שבבית יכולה להפריש וליטול חלה בלי רשות בעל הבית, כיון שהיא רגילה לפעמים שבעלת הבית נותנת לה רשות. ויש חולקים ואומרים שאין למשרתת להפריש בלי רשות הבעלים, שהרי אפשר להפריש אחר אפייה. ועוד, דזכין לאדם שלא בפניו, אבל אין זכין מאדם שלא בפניו. ומדברי הראשונים משמע כסברא ראשונה, ומכל מקום הרוצה להסתלק מן הספק נכון לנהוג להפריש לאחר אפייה. [אוצר דינים עמוד תרפד]

יח קטן או קטנה שעברו והפרישו חלה, אם הבן הוא מעל לגיל י"ב שנה ויום אחד, והבת למעלה מי"א שנה ויום אחד, הפרשתם מועילה בדיעבד. אבל אם הפרישו קודם גיל זה אין הפרשתם מועילה אף בדיעבד. דחלה ותרומה דינן שוה בכל בתורה, [דהא תרומה קראה הכתוב], וכמו שאין הקטן יכול לתרום, כך אינו יכול להפריש חלה. ולפיכך אשה שיש לה בת קטנה פחות מי"ב שנה ויום אחד, ורוצה לחנכה למצות הפרשה, אין לה ליתן לה להפריש חלה, ואמנם קטן או קטנה שהגיעו לעונת נדרים אף שלא הביא ב' שערות, אם תרם תרומתו תרומה, אך לכתחלה אינו יכול לתרום. [אוצר דינים לאשה ולבת מהדורת תשס"ה עמוד תרפה ותרצב]

יט אשה שאינה טהורה מפרישה חלה ומברכת, ואינה צריכה ליתן את מצות הפרשת חלה לבעלה. וכן נערה רווקה מפרישה חלה ומברכת. [אוצר דינים עמוד תרפו]

כ אשה המפרישה חלה פעם ראשונה בחייה, אין לה לברך "שהחיינו". וכן הדין בהפרשת תרומות ומעשרות. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרפו]

כא כשממנים שליח להפריש חלה, השליח הוא זה שמברך על הפרשת החלה, ולא המשלח. וכן נהגו כיום במאפיות הציבוריות, שהמשגיח על הכשרות הוא המברך על הפרשת חלה, או אחד הפועלים, שמאחר וקיבל רשות לכך, הוי כשליח. [שם תרפז]

סימן שכט -איזה פת חייבת בחלה

א נאמר בתורה (במדבר טו, יט): והיה באכלכם מלחם הארץ וגו'. ולמדו מכאן שאין חיוב חלה אלא בעיסה הראויה לבוא לידי לחם, העומדת לאפייה, שנאמר ואפו עשר נשים "לחמכם" בתנור אחד(פסחים לז:). [ובעונה ראה סעיף טז]. אבל עיסה שבלילתה עבה, ומיועדת לטיגון בשמן, כסופגניות וכדומה, או מיועדת לבישול במים, כמו איטריות, מעיקר הדין פטורה מהפרשת חלה, וכן סופגניין, שהיא עיסה העשויה כמו ספוג, פטורה מן החלה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרצב]

ב אין חיוב להפריש חלה אלא מעיסה העומדת לאפייה, אבל עיסה שבלילתה עבה, אך מיועדת לטיגון בשמן, כסופגניות וכדומה, או מיועדת לבישול במים, כמו איטריות, מעיקר הדין פטורה מהפרשת חלה. אולם יש אומרים שמאחר ועיסה זו בלילתה עבה, הרי היא חייבת בהפרשת חלה, ועל כן יש להחמיר ולהפריש חלה מעיסה זו בלא ברכה. ואם רוצים לאפות חלק מהעיסה מפרישין ממנה חלה בברכה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרצג]

ג עיסה שבלילתה עבה ונילושה על מנת לאפות ממנה לחם, וחזר בו ורוצה לטגנה או לבשלה, חייבת בהפרשת חלה בברכה, כיון שכוונתו בשעה הלישה היא המחייבת בחלה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרצד]

ד עיסה שבלילתה רכה ודלילה ונוזלית, כגון עיסה המיועדת לאפיית הבלינצ׳ס והלחו״ח, וכאשר שופכים את העיסה לתוך המחבת ללא משקה, היא מתפשטת ונאפית, יש אומרים שחובת הפרשת חלה ממנה תלוי בעובי המתקבל לאחר האפייה, אם המאפה שנאפה דק מאד, כגון הבלינצ׳ס, וכן הבצק של הוופל, והלחו״ח, פטורה מהפרשת חלה. ואם המאפה הוא עבה כ- 8 מ״מ, כמו במינים מסויימים של הלחו״ח, חייבת בהפרשת חלה. וההפרשה תיעשה לאחר האפייה, ויקח את כל הלחוח שיש בהם שיעור הפרשת חלה [בקמח], וישימם בסל אחד או שיכסם במפה ויפריש חלה בברכה. ויש אומרים שהדבר תלוי אם העיסה בלילתה רכה והיא נוזלית כמים, ושופכים אותה על מחבת חם, ומיד היא מתפשטת ונאפית, פטורה מהפרשת חלה, וכגון הבלינצ׳ס שזמן אפייתו על המחבת הוא כ- 30 שניות. אבל אם לוקחים עיסה דלילה זו, ואופים אותה בתנור או על המחבת, ומאפה זה זקוק לזמן אפייה, ואינו נאפה מיד, חייב בהפרשת חלה, וכגון עוגת טורט או הלחוח המצוי כיום ואת החלה יפריש לאחר האפייה. ואם הלחוח דק שמיד עם התפשטותו על המחבת הוא נאפה, דינו כדין הבלינצ׳ס שפטור מהפרשת חלה. [שם תרצד]

ה עוגות הנקראות לאקאך, שבלילתן רכה מאד, יש להפריש מהם חלה לאחר האפייה, ויכניסו אותן לכלי שיש לו תוך כדי שיצטרפו לשיעור חלה, כיון שבכל עוגה בפני עצמה אין שיעור לחיוב חלה. ועיסת הכובאנה, יש להפריש ממנה חלה בלי ברכה. [שם עמ׳ תרצו]

ו אם לש את העיסה עם אחד משבעת משקין המכשירים לקבל טומאה, שבכללם: יין, דבש [דבורים], שמן, חלב, טל, ומים, העיסה חייבת בחלה בברכה. ולכן הלש עיסה בחלב בלבד אפילו בלא מים, כיון שהחלב הוא אחד משבעה משקים, חייב להפריש חלה בברכה. אבל אם לש העיסה במי ביצים או מיץ תפוחים וכיוצא בזה, בלי מים, יפריש חלה בלא ברכה. ולכתחלה יש ליזהר שלא ללוש עיסה בביצים בלבד בלא מים. ובדיעבד אם לשו עיסה עם ביצים ואין בה מים כלל, מפרישין ממנה חלה בלי ברכה.[אוצר דינים עמ׳ תרצו]

ז לכתחלה אין ללוש עיסה עם מי פירות שאינם משבעה משקין המכשירים לקבל טומאה, כגון מיץ תפוזים בלא מים, וכדומה. אך בדיעבד עיסה שנילושה עם מי ביצים בלבד בלא מים, או עם מי פירות שאינם מז׳ משקין, כמו תפוזים וכדומה, בלא מים כלל, ויש בה שיעור המחייב הפרשת חלה, יפריש חלה בלי ברכה. או שיעשו עיסה פחות מכשיעור. וטוב שיערב מעט מים בעיסה, כדי שתתחייב בחלה.[והטעם שאין ללוש עיסה עם מי פירות, הוא משום שאסור לשרוף חלה טהורה, ולאוכלה גם אי אפשר, כי אנו בחזקת טמאי מתים, וטמא אסור לו לאכול תרומה. ולכן לכתחלה יש לערב אחד משבעת המשקין הנ״ל בעיסה, כדי שיוכל להפריש חלה בברכה ולשרוף אותה]. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תרצו]

ח לפיכך הלש עיסה עם חלב, בלא מים, חייב להפריש חלה בברכה. אלא שיש לעשות סימן שלא יבואו לאוכלה עם בשר. ויעשה סימן לאפותה בצורה משולשת, שידעו הכל שיש גבינה במאפה זה. ויש אומרים שכל זה באופה לעצמו אבל למכירה אין להתיר על ידי סימן והיכר, מפני האורחים הבאים ממקום אחר. ומכל מקום בדבר שכבר דשו בו רבים במקומות רבים, כמו בבורקס, אין לאסור לעשותם עם גבינה. וכן אם נותן בעיסה סוכר או דבש באופן שהמתיקות ניכרת במאפה, אפשר להקל ללוש עם גבינה, כיון שאין דרך לאכול עוגה עם בשר. [אוצר דינים לאשה מהדו׳ תשס״ה עמוד תשה]

ט הלש עיסה לעוגה עם מים ותערובת דבש, לכולי עלמא חייב להפריש חלה בברכה, כשיש בה שיעור חלה. ובתנאי שהוא אופה אותה מעשה אופה, מה שאין כן אם מטגן את העיסה בדבש, או בשמן כמו סופגניות, שאז פטורה מן החלה, וכמבואר לעיל סעיף ב׳. גם בזה מפרישין חלה בלי ברכה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשה]

סימן של – דין עיסת עכו״ם ושותפין והפקר

א עיסת גוי פטורה מחלה, אפילו לש אותה פועל ישראל. שהרי נאמר בתורה: ראשית עריסותכם, ולמדו חכמים עיסתכם ולא עיסת גוי. ואם הפרישו ממנה חלה, אין לה קדושת חלה, ומותר באכילה לזרים, כיון שהעיסה לא נתחייבה בחלה. [שם עמוד תשן]

ב עובד כוכבים שהפריש חלה מעיסה של ישראל, לא עשה ולא כלום, וחלה זו מותרת באכילה לזרים. וצריך לחזור ולהפריש חלה מהעיסה. [אוצר דינים לאשה עמוד תשז]

ג עיסת ישראל שלש אותה הגוי, חייבת בחלה, שאין הדבר תלוי במי שלש את העיסה, אלא בבעלים של העיסה. ולכן הנותנים קמח שיש בו שיעור חלה לגוי לעשות להם ממנו עיסה, חייבים להפריש חלה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשז]

ד ישראל שנתן לגוי קמח כדי שיאפה פת בשביל הישראל, והגוי עירב בעיסה קמח משלו, אם היה שיעור חלה בקמח של הישראל, חייב בהפרשת חלה. [אוצר דינים עמ׳ תשז]

ה אם הגוי נתן עיסה במתנה לישראל, אם עד שלא גלגלה נתנה לו, חייבת בחלה, ואם לאחר שגלגלה נתנה לו במתנה, פטורה, כיון שבשעה שבאה לידי חיוב היתה ביד הגוי. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשז]

ו עיסה השייכת לשותפין, חייבת בחלה. אבל שתי עיסות של שני בני אדם שאינם שותפין, ואין בכל אחת שיעור המחייב הפרשת חלה, אף שעירבו את שתיהן ויש בעיסה שיעור חלה, עיסה זו פטורה מחלה. ואם ידוע שאינם מקפידים על עירוב העיסות, הרי אלו מצטרפות, והעיסה חייבת בחלה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשז]

ז העושה עיסה לבהמה ולחיה, פטור מלהפריש חלה. ועיסת הכלבים, בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת, ואם לאו פטורה, והוא דוקא כשניכר בזה שהיא לכלבים. [שם עמ' תשז]

דין הפרשת חלה בשבת וביום טוב

א אסרו חכמים להפריש חלה בשבת, בין מעיסה, בין מפת שנאפתה מערב שבת ולא הפרישו ממנה חלה, מפני שהדבר נראה כמתקן בשבת. [וראה עוד בסעיפים הבאים]. [שם תשח]

ב כיון שאסור להפריש חלה בשבת וביום טוב [בעיסה שנילושה מערב יום טוב], לפיכך תיקנו חכמים שישאל אדם לבני ביתו בערב שבת ובערב יום טוב סמוך לחשכה, קודם השקיעה, אם הפרישו חלה ממיני מאפה, ואם לא הפרישו אומר להם שיפרישו החלה קודם כניסת השבת. ובפרט יש לשאול על כך בערב פסח, שלא ישכחו להפריש חלה מן המצות שאפו עבור ליל פסח. וצריך לומר את הדברים בלשון רכה, כדי שיקבלו ממנו. ואמנם מי שאינו רגיל לאפות לחם או שאר מיני מאפה בביתו, אין צריך שישאל בערב שבת על הפרשת חלה. וכן במקומות שרגילים לקנות פירות וירקות ממקומות שיש להם הכשר כדת שכבר הפרישו מהם תרומות ומעשרות, אין צריך לשאול עשרתם. ורק יאמר לבני ביתו להדליק את הנר, ולהזהירם סמוך לחשכה שיפסיקו לעשות מלאכה. [אוצר דינים לאשה עמוד תשח]

ג אשה ששכחה להפריש חלה בערב שבת, ואפתה את החלות לשבת, והגיע זמן בין השמשות, שהוא תוך י"ג דקות וחצי אחר השקיעה [בשעות זמניות], מותר לה להפריש חלה בבין השמשות, כל שהיא מפרישה חלה לצורך שבת, או לצורך מצות "לחם משנה". [וכל שהוא צורך השבת, אף שאפשר לו בלעדם, וכגון שיש לו לחם אחר, חשיב צורך מצוה, בפרט אם יתווסף לו בכך ענוג שבת]. אבל שלא לצורך שבת, אין להפריש חלה בבין השמשות. [ואין לצרף כאן סברת רבנו חם לספק ספיקא, אחר שהמנהג פשוט כהגאונים, לפיכך יש להחמיר בבין השמשות שלנו]. ואמנם בחרץ לארץ יש להחמיר ולא להפריש חלה בבין השמשות, שהרי חלת חרץ לארץ יכול לאכול בלא הפרשת חלה, על ידי שישייר מעט עד אחר השבת, ובמוצאי שבת יפריש מן המשוייר. [אוצר דינים שם עמוד תשן]

ד אם עבר זמן בין השמשות וכבר הגיע צאת הכוכבים של שבת, ואז נזכר שלא הפריש חלה מהחלות של הלחם משנה, בארץ ישראל אסור לאכול מפת זו בכל אופן טרם שהפריש, וגם אין לו תקנה להפריש במחשבה, [אבל אם אכל מהפת בטעות, לאחר השבת יפריש על מה שאכל בטעות]. אך בחוץ לארץ בכל אופן יכול לאכול מהלחם, ולשייר מעט, ולאחר השבת יפריש מן המשוייר. וכשמפריש חלה במוצאי שבת, יפריש בלי ברכה. אבל בשבת עצמה אין להפריש חלה גם בחוץ לארץ, אף אם יש שם כהן שטבל לקריו, או קטן, ורוצה ליתן להם החלה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשיג]

ה כבר נתבאר לעיל [סימן שכו סעיף יא] שאשה שהדליקה נרות וקיבלה עליה שבת בפירוש, ונזכרה אחר כך ששכחה להפריש חלה, או לעשר את הפירות והירקות, רשאית להפריש, כל עוד שלא שקעה החמה, דהוי שבות במקום מצוה. ואף על פי שלא עשתה שום תנאי בהדלקת הנרות של שבת, וקיבלה שבת בהדלקת הנרות. [אוצר דינים לאשה עמוד תשיד]

ו אשה שקיבלה עליה שבת מבעוד יום, ונזכרה שלא הפרישה חלה מהפת או מהעוגות, יכולה לצוות לאחר שיפריש חלה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשיד]

ז יש אומרים שאם לא הפרישו חלה מערב שבת ונזכרו בשבת, שיכול ליתן פת לקטן בן י"ב שנה ויום אחד, והקטן יפריש משלו על כל שאר הפת, ואז יהיה מותר לאכול מפת זו בשבת. ויש אומרים שאין להקל בזה אלא בספק, כמו ספק אם הפרישו תרומות ומעשרות, אבל בדבר שבודאי לא הפרישו ממנו, אין להקל בזה, שאין נותנים לקטן בידים אפילו איסור דרבנן לעבור עליו. וכן עיקר. [אך במקום מצוה, כגון בליל פסח, אפשר לסמוך להקל, וכמבואר לעיל]. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשטו]

ח ערב פסח שחל בשבת שמכינים מזון לב' סעודות בלבד, ואפו לחם לצורך השבת ושכחו להפריש ממנה חלה, אף על פי שבחוץ לארץ כתבנו שבכל שבת אוכל והולך מהפת ומשייר מעט למוצאי שבת, מכל מקום כאן הרי אינו יכול לשייר למוצאי שבת משום איסור חמץ, ממילא אם נזכרו בדבר בבין השמשות יפריש מיד חלה, גם בחוץ לארץ. ואם נזכרו בלילה, אין שום היתר שיאכל מלחם זה, אפילו בחוץ לארץ, וכל שכן בארץ ישראל. אלא יתן לעכו"ם במתנה ויחזור ויתנו לו אחר הפסח, ויפריש חלה. ויש אומרים שיתן הפת לקטן בן י"ב שנה ויום אחד, והקטן יפריש משלו על כל שאר הפת, ואז יהיה מותר לאכול מפת זו בשבת. [אוצר דינים לאשה עמוד תשטז]

ט הלש עיסה ביום טוב, יכול להפריש ממנה חלה בברכה, כשיש בעיסה שיעור חיוב חלה. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשיז]

י עיסה שנילושה בערב יום טוב ולא הפרישו ממנה חלה, אין מפרישין עליה חלה ביום טוב, הואיל ואפשר היה ליטול החלה מערב יום טוב, ומשום שנחשב כמתקן. וכל זה כשגמר את כל הלישה בערב יום טוב, שכבר נתחייב בהפרשת חלה מערב יום טוב. אבל אם היה לו לעסוק ביום טוב בגמר לישתה, אם כן מערב יום טוב לא נתחייב עדיין בחלה, ונחשב כמו שהתחיל ללוש ביום טוב, ואז מפריש חלה ביום טוב. [אוצר דינים לאשה עמוד תשיח]

יא אם העיסה נילושה מערב יום טוב ולא היה בה שיעור המחייב להפריש חלה, וביום טוב צירף את העיסה לעיסה אחרת עד שנעשה שיעור החייב בחלה, והחיוב בא ביום טוב, ו בדיעבד יש להקל ולהתיר להפריש ממנה חלה ביום טוב. [אוצר דינים לאשה עמוד תשיט]

יב כשלשין עיסה ביום טוב ומפרישין חלה, בזמן הזה אסור לשורפה ביום טוב, אלא יניחנה עד מוצאי יום טוב, וישרפנה במוצאי יום טוב. ומותר לטלטלה ולהניחה במקום מוצנע. אבל אחרי שהניחה מידו, אסורה החלה בטלטול משום מוקצה. [שם עמוד תשיט]

יג פת שלא הפרישו ממנה חלה בערב שבת, ועברו והפרישו ממנה חלה בשבת בשוגג, מותר לאכול מפת זו בשבת, דאף שאסור להפריש חלה בשבת מפני שנראה כמתקן את הפת ומתירה לאכילה, כיון שאין האיסור אלא מדרבנן בדיעבד מותר לאכול מפת זו בשבת. אבל אם עברו והפרישו חלה במזיד אסור ליהנות מפת זו עד למוצאי שבת.[שם תשכ]

יד אשה שעברה והפרישה חלה ביום טוב, למרות שבעלה הזכיר לה את האיסור להפריש חלה ביום טוב מעיסה שנילושה מערב יום טוב, ההפרשה מועילה, ומותר לאכול מהפת ביום טוב. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשכא]

טו מי שאירע לו ששכח להפריש חלה מערב יום טוב, מעיסה שנילושה בערב יום טוב, יש עצה שילוש עיסה נוספת ביום טוב, ויצרף עיסה זו עם מה שנילוש בערב יום טוב, ויפריש חלה על הכל על ידי צירוף כמבואר לעיל. ודוקא שהוא צריך לעיסה נוספת זו, שאם אין צריך לה ועושה כן רק כדי להפריש חלה על העיסה שנילושה בערב יום טוב, הרי זה אסור, אלא אם כן אוכלה כולה ביום טוב.[אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשכא]

טז יש אומרים שאם שכח להפריש חלה מערב יום טוב, ואין לו לחם אחר לאכול ביום טוב, וגם לא יכול לשאול לחם מאחרים, מותר לו להפריש חלה ביום טוב. [שם עמ' תשכב]

יז לחם ושאר מוצרי מאפה קפואים, שעדיין לא הופרש מהן חלה, יכול להפריש מהם חלה אף בעודם קפואים, מאחר ששם לחם עליהם. [אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשכב]

יח יש אומרים שאפשר לצרף ללחם משנה, לחם ששכחו להפריש ממנו חלה, ואינו ראוי לאכילה בשבת בארץ ישראל, וכן הדין בערב פסח שחל בשבת, שמותר לצרף ללחם משנה מצה שמורה קפואה, ויטלטל אותה על ידי שיתן עליה חזרת. [אוצר דינים עמוד תשכג]

יט חיטים שגדלו בעציץ שאינו נקוב, ועשו מהם קמח ולשו עיסה, מפרישין מעיסה זו חלה. [ומברכים על פת העשויה מחטים אלה ברכת המוציא לחם מן הארץ וברכת המזון]. [אוצר ד' עמ' תשכד]